

Tamara meets Ellen

EEN LERAAR SECUNDAIR ONDERWIJS EN EEN KLEUTERJUF GAAN MET ELKAAR IN GESPREK

Kleuteronderwijs meets secundair onderwijs. In de werkelijkheid zijn ze mijlenver van elkaar verwijderd. Tenzij een kleuterjuf en een leerkracht secundair toevallig familie zijn. Gesprekstof genoeg dus. Vreemd genoeg ontdekten we steeds opnieuw meer gelijkenissen dan verschillen, bij zowat elk thema dat we aansneden.

Tamara Stojakovic en Ellen Bosschaerts

Over de auteur

TAMARA STOJAKOVIC

is leerkracht Nederlands in het Atheneum MXM in Merksem. Ze coördineert er ook de taaltrajecten. Daarnaast is ze freelance nascholster. Dit jaar werd ze ook verkozen tot de Beste Leraar Nederlands 2017.

ELLEN BOSSCHAERTS

is kleuteronderwijzeres in de Vrije Basisoefenschool Wijnegem. Ze is ook oprichtster van 'Lotusland', een vakantieopvang voor hooggevoelige kleuters.

WELBEVINDEN VAN LEERLINGEN

Tamara: Het is een cliché, maar in de meeste clichés schuilt veel waarheid. Alles begint met welbevinden. Een kind of een jongere leert niet veel bij als er geen gevoel van veiligheid is. Een volwassene trouwens ook niet. Ik heb dit jaar een beperkte lesopdracht. Daarnaast coördineer ik samen met een collega de taaltrajecten. Met die taaltrajecten zetten we in de eerste plaats in op ex-OKAN-leerlingen, op termijn vullen we de lijst ook aan met taalzwakke leerlingen. De overstap naar een secundaire school gaat altijd gepaard met een shock. Deze leerlingen sleuren vaak al een emotionele rugzak met zich mee. Voeg daar de taalproblemen en de cultuurverschillen aan toe, en je krijgt automatisch barsten in hun welbevin-

den. Het is mijn taak om vooral rond dat welbevinden te werken. Ik focus in het begin van een gesprek nooit op punten. Ik vraag simpelweg hoe het gaat, die vraag is vaak voldoende. Pas nadat er een basis is voor die vertrouwensrelatie, beginnen we oplossingen te zoeken voor de eventuele problemen en obstakels.

Ellen: Daar ben ik het helemaal mee eens – of het nu om kleuters of om pubers gaat. Voor mij is het een automatische reflex om naar *Google translate* te grijpen. Als ik een anderstalige kleuter in mijn klasje krijg, zoek ik een aantal basiszinnen en uitdrukkingen op in de moedertaal: 'Mama komt straks', 'Wil je naar het toilet?', 'Neem je brooddoos'. Ik voel op dat moment dat kinderen ontspannen en oprecht gelukkig zijn dat ze de juf begrijpen. Na een tijdje gaan we over op het Nederlands, stap per stap. Welbevinden stimuleren schuilt soms in een klein hoekje.

THUISTAAL NIET NEGEREN, WEL STIMULEREN

Ellen: Het is erg belangrijk om alle thuistalen in kaart te brengen. Op die manier weet ik hoe ik met de kinderen kan communiceren in hun thuistaal als dat nodig is. Dat gaat natuurlijk over basiscommunicatie, en het is zeker en vast niet de bedoeling dat de juf zelf een soort *Google translate* wordt. Non-verbale communicatie is uiteraard essentieel voor de taalontwikkeling van alle kleuters, maar dat geldt eigenlijk voor alle kinderen. Wat op dit moment vaak gebeurt, is dat de zorgleerkracht taalzwakke kinderen uit de klas haalt. Daar ben ik absoluut geen voorstander van. Ik zou het een veel beter idee vinden om co-teaching meer te integre-

ren, zodat de zorgleerkracht even mijn klas overneemt. Dan kan ik even gericht werken in kleine groepjes. Dat komt het welbevinden van kinderen alleen maar ten goede, omdat ik dan de tijd en de ruimte krijg om met die kinderen echt bezig te zijn.

Ik ben ook een grote fan van leesprojecten: leerlingen uit het secundair die in de klas komen voorlezen aan kleuters bijvoorbeeld. Dat mag zelfs in een andere taal, waarom niet? Als je hetzelfde verhaal na een tijdje in het Nederlands voorleest, hebben die kinderen al heel wat herkenningspunten.

Tamara: Ik geef Nederlands aan de laatstejaars. Onlangs moesten mijn leerlingen een cv opstellen. Het viel me erg op dat veel leerlingen hun moedertaal zelfs niet op hun cv vermeldden. Ik denk dat dat voldoende zegt. We hebben de neiging om de moedertaal als iets negatiefs te bestempelen. Volledig onterecht natuurlijk: het is bewezen dat de ontwikkeling van de moedertaal een positieve invloed heeft op een tweede taal (in dit geval het Nederlands). Ik heb ooit mijn leerlingen een boek laten lezen in een taal naar keuze. De output moest natuurlijk wel in het Nederlands, dat was de enige voorwaarde. Het was ongelofelijk om te zien hoe leerlingen – vaak voor de eerste keer – positief geconfronteerd werden met hun moedertaal. Die passie! Dat vergeet ik nooit meer. En jawel... iedereen had het boek ook effectief gelezen. Een bijkomend voordeel van de opdracht. Ik besteed ook heel wat aandacht aan wat ik ‘kapot Nederlands’ noem. Dat is geen officiële term, maar mijn leerlingen weten heel goed wat dat inhoudt. We focussen vooral op het verschil in klanken (moedertaal vs. Nederlands), contaminaties, foute zinsconstructies en non-verbale communicatie. De grote vraag hierbij is altijd: hoe komt mijn taalgebruik over op anderen? Dat is bewustmaking: taalgebruik en non-verbale communicatie kunnen een boodschap maken of kraken.

EEN GROWTH MINDSET

Tamara: De eerste les zeg ik altijd dat punten mij niet interesseren. Verwarring alom. Ik herhaal dat bewust gedurende het hele jaar, omdat ik dat ook echt meen. Groei en motivatie interesseren me wél: ik wil dat alle leerlingen succeservaringen kunnen opdoen, los van hun moedertaal, voorkennis of intelligentie. Die *growth mindset* zit verweven in mijn lessen. Concreet houdt dat in dat ze regelmatig moeten reflecteren over hun studiemethode en motivatie. Dat blijkt echter een erg moeilijke opgave te zijn. Een leerlinge schreef onlangs: “*Natuurlijk ben ik bang om fouten te maken, niemand heeft me ooit geleerd hoe ik ermee moet omgaan.*” Op zo’n moment krijg ik gewoon tranen in mijn ogen tijdens het verbeteren. Dit soort dingen moeten we collectief echt beter aanpakken: het belang van fouten maken, omgaan met stress en digitale prikkels,... Dat zou wat mij betreft een van de belangrijkste eindtermen mogen zijn.

Ellen: Ik probeer zoveel mogelijk te vertrekken vanuit de interesses van het kind. Als een kleuter een voorliefde heeft voor auto’s, gebruik ik speelgoedauto’s om bijvoorbeeld voorzetsels aan te leren. Dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan met 23 kleuters. Sterker nog: dat is *onmogelijk* met 23 kleuters. Uiteindelijk komt alles altijd weer op hetzelfde neer: middelen, middelen, middelen. Veel scholen nemen geijkte testen af in de laatste kleuterklas. Daar heb ik het erg moeilijk mee: een kleuter verplichten om gedurende lange tijd op een stoel te zitten en zich te concentreren. Bovendien is zo’n test altijd een momentopname en houdt het eindresultaat absoluut geen rekening met de vooruitgang van dat kind.

COACHING, SAMENWERKEN, PROFESSIONALISERING

Tamara: En zo belanden we weer bij welbevinden, van leerkrachten deze keer: de cirkel is rond. Onlangs nam ik deel aan een internationaliseringsproject. Ik vroeg aan een Finse collega wat nu écht het verschil maakt in Finland. Daar was ik erg benieuwd naar. Ze legde me uit dat alle leerkrachten gemotiveerd worden om zich voortdurend bij te scholen en zelf uitdagingen aan te gaan. De Scandinavische landen werken hiervoor met een puntensysteem. Het aantal ‘punten’ dat je verdient, is zelfs gekoppeld aan je verloning. Zo’n systeem hebben wij helaas niet. Laten we eerlijk zijn: of je in ons onderwijs nu hard werkt of niet... eens je vastbenoemd bent, maakt het eigenlijk allemaal niet meer uit. Ik blijf dat een absurd en onrechtvaardig systeem vinden. Hoe kan je op deze manier professionalisering, samenwerking en de liefde voor het beroep stimuleren? Het antwoord is simpel: niet.

Ellen: Vlaanderen mist echt structureel beleid op dat vlak. In ons onderwijsstelsel zou er gerust een evaluatiesysteem mogen worden ingevoerd. Kinderen verdienen gemotiveerde leerkrachten, die met elkaar samenwerken. Die samenwerking begint in je eigen school. Dat is vaak al een probleem wegens tijdsgebrek. De overlegmomenten zijn erg schaars. In het bijzonder onderwijs trekt men bijvoorbeeld daar wel erg veel tijd voor uit – dat is daar zelfs structureel ingebouwd in de planning. Daarnaast is het belang van een coachende directie fundamenteel. Een directeur met oog voor welbevinden van het team kan echt een groot verschil maken.

Tamara: Daar ben ik het absoluut mee eens. Een directeur heeft natuurlijk ook bepaalde beperkingen in ons huidige systeem, maar zijn of haar aanpak kan wonderen doen voor een team.